

Mål T-208/06

Quinn Barlo Ltd m.fl. mot Europeiska kommissionen

”Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Marknaden för metakrylat — Beslut i vilket en överträdelse konstateras av artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet — Begreppet en enda överträdelse — Överträdelsens varaktighet — Böter — Överträdelsens allvar — Förmildrande omständigheter”

Tribunalens dom (tredje avdelningen) av den 30 november 2011 . . . . . II - 7964

Sammanfattning av domen

1. *Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Samordnat förfarande — Skadlig inverkan på konkurrensen — Bedömningskriterier — Konkurrensbegränsande syfte — Tillräckligt konstaterande*
(Artikel 81.1 EG)
2. *Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Samordnat förfarande — Begrepp — Krav på ett orsakssamband mellan företagens samordning och beteende på marknaden — Presumtion att ett sådant orsakssamband föreligger*
(Artikel 81.1 EG)
3. *Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Komplex överträdelse innefattande dels avtal, dels samordnat förfarande — Enhetlig kvalifikation som 'ett avtal och/eller ett samordnat förfarande' — Tillåten*
(Artikel 81.1 EG)

4. *Konkurrens — Administrativt förfarande — Beslut av kommissionen i vilket en överträdelse konstateras — Bevismedel — Åberopande av en rad indicier — Erforderligt bevisvärde hos indicier som beaktas ensamma*
(Artikel 81.1 EG)
5. *Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Ett företags deltagande i konkurrensbegränsande initiativ — Karaktär för att ådra företaget ansvar för ett tyst godkännande utan offentligt avståndstagande*
(Artikel 81.1 EG)
6. *Konkurrens — Administrativt förfarande — Beslut av kommissionen i vilket en överträdelse konstateras — Åberopande som bevisning av uttalande av andra företag som deltagit i överträdelsen — Tillåtet — Villkor*
(Artiklarna 81 EG och 82 EG)
7. *Gemenskapsrätt — Principer — Grundläggande rättigheter — Presumtion om att någon är oskyldig — Förfarande på konkurrensområdet — Tillämplighet*
(Artikel 81.1 EG)
8. *Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Förbud — Överträdelser — Avtal och samordnade förfaranden som utgör en enda överträdelse — Att tillskriva ett företag ansvar för hela överträdelsen — Villkor*
(Artikel 81.1 EG)
9. *Gemenskapsrätt — Tolkning — Institutionernas rättsakter — Motivering — Beaktande*
10. *Konkurrens — Administrativt förfarande — Beslut av kommissionen i vilket en överträdelse konstateras — Kommissionen har bevisbördan för överträdelsen och dess varaktighet*
(Artikel 81.1 EG)
11. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Kriterier — Överträdelsens allvar — Allvaret i varje företags deltagande i överträdelsen*
(Rådets förordning nr 17, artikel 15.2; kommissionens meddelande 98/C 9/03)

12. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Kriterier — Konkret påverkan på marknaden* Krav på att en sådan inverkan ska styrkas för att en överträdelse ska kunna kvalificeras som allvarlig — *Föreligger inte*
(Rådets förordning nr 17, artikel 15.2; kommissionens meddelande 98/C 9/03)
13. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Kriterier — Överträdelsens allvar — Förmildrande omständigheter — Företagets passiva eller efterföljande roll*
(Artikel 81 EG; rådets förordning nr 17, artikel 15; kommissionens meddelande 98/C 9/03)
14. *Konkurrens — Böter — Belopp — Fastställande — Kriterier — Förmildrande omständigheter — Upprästande som skiljer sig från vad som överenskommits inom ramen för den konkurrensbegränsande samverkan*
(Rådets förordning nr 17, artikel 15.2; kommissionens meddelande 98/C 9/03)

1. Vid bedömningen av om ett samordnat förfarande är förbjudet enligt artikel 81.1 EG är det överflödigt att ta hänsyn till dess faktiska resultat när det framgår att syftet med förfarandet är att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen på den gemensamma marknaden. Således är det inte nödvändigt att undersöka vad ett samordnat förfarande har för resultat, om det redan framgår att det har ett konkurrensbegränsande syfte.

förfarande – förutom samordning mellan de berörda företagen – visserligen även förutsätter ett beteende på marknaden som följer på denna samordning och ett orsakssamband mellan dessa båda rekvisit. Såvida motsatsen inte bevisas, vilket det åvilar de berörda aktörerna att göra, måste det emellertid antas att de företag som deltar i samordningen och som fortsätter att vara aktiva på marknaden tar hänsyn till informationsutbytet med sina konkurrenter när de bestämmer sitt beteende på denna marknad.

(se punkt 39)

(se punkt 40)

2. När det gäller artikel 81.1 EG konstaterar tribunalen att begreppet samordnat
3. Begreppen avtal och samordnat förfarande, vilka avses i artikel 81.1 EG, omfattar

olika former av samförstånd som är av samma art och som endast skiljer sig åt vad avser deras intensitet och i vilka former de kommer till uttryck.

När det gäller en komplex överträdelse, i vilken flera producenter varit inblandade under många år och som syftat till att åstadkomma en gemensam reglering av marknaden, kan det inte krävas att kommissionen, i förhållande till varje företag och vid varje tidpunkt, ska kunna kvalificera överträdelsen som antingen avtal eller samordnat förfarande, i synnerhet som artikel 81 EG under alla omständigheter omfattar båda dessa slag av överträdelse.

Den dubbla kvalificeringen av en och samma överträdelse som "avtal och samordnat förfarande" ska i ett sådant sammanhang anses gälla ett sammansatt förhållande som innefattar faktiska omständigheter av vilka vissa kan kvalificeras som avtal och andra som samordnade förfaranden i den mening som avses i artikel 81.1 EG. Det föreskrivs ingen särskild kvalificering i denna bestämmelse av detta slag av komplexa överträdelser.

(se punkterna 34, 41 och 42)

4. Beträffande bevisningen för en överträdelse av artikel 81.1 EG ankommer det på kommissionen att anföra den bevisning som krävs för att visa att sådana faktiska

omständigheter som utgör en överträdelse av artikel 81.1 EG har förelegat. Härvid ska kommissionen förebbringa exakt och samstämmig bevisning för att styrka att överträdelsen har ägt rum.

Emellertid behöver varje del av den bevisning som kommissionen företett inte nödvändigtvis uppfylla dessa kriterier med avseende på varje del av överträdelsen. Det är tillräckligt att en samlad bedömning av alla de indicier som institutionen åberopat uppfyller detta krav.

De indicier som kommissionen åberopar i sitt beslut för att styrka att ett företag åsidosatt artikel 81.1 EG ska inte beaktas vart och ett för sig, utan som en helhet.

(se punkterna 43–45)

5. Kommissionen behöver endast visa att det berörda företaget har deltagit i möten under vilka konkurrensbegränsande avtal slutits, utan att öppet ha motsatt sig detta, för att styrka att nämnda företag har deltagit i den konkurrensbegränsande samverkan. När deltagandet i sådana möten väl har visats, åligger det detta företag att anföra omständigheter som visar att företaget deltog i nämnda möten

utan någon som helst konkurrensfientlig inställning, genom att styrka att företaget förklarat för sina konkurrenter att det deltog i mötena med en annan inställning än dessa.

inte jämföras med ett klart och tydligt avståndstagande.

(se punkterna 47–50)

Skälet för denna rättsprincip är att ett företag, genom att delta i nämnda sammanträde utan att öppet ta avstånd från det som där avhandlas, ger övriga deltagare intryck av att det instämmer i vad som beslutas på sammanträdet och att företaget kommer att rätta sig därefter.

6. Det finns på konkurrensområdet inte någon bestämmelse eller allmän princip i unionsrätten enligt vilken kommissionen inte mot ett visst företag får åberopa förklaringar som har lämnats av andra företag som är föremål för utredning. De förklaringar som har lämnats med anledning av meddelandet om samarbete kan således inte anses sakna bevisvärde endast av den anledningen.

Den omständigheten att ett företag underlåter att rätta sig efter resultaten av ett möte med konkurrensbegränsande syfte innebär inte heller att företagets ansvar på grund av att det har deltagit i överenskommelsen bortfaller, så länge det inte öppet tagit avstånd från mötets innehåll.

Begreppet öppet avståndstagande såsom ansvarsbefriande faktor ska tolkas restriktivt. Framför allt kan det förhållandet att en aktör förhåller sig tyst under ett möte vid vilket ett olagligt samförstånd uppnås i en viss prispolitisk fråga

En viss vaksamhet mot uppgifter som de huvudsakliga deltagarna i en lagstridig konkurrensbegränsande samverkan lämnat frivilligt kan vara på sin plats, då deltagarna skulle kunna tänkas vilja förminska betydelsen av sin egen del i överträdelsen och förstora betydelsen av de andras. Med beaktande av den inneboende logiken i det förfarande som föreskrivs i meddelandet om samarbete ger en begäran om att få komma i åtnjutande av detta meddelande för att få till en minskning av bötesbeloppet emellertid inte med nödvändighet upphov till ett behov av att förvanska bevisningen avseende

övriga deltagare i den påtalade konkurrensbegränsande samverkan. Att försöka vilseleda kommissionen kan nämligen leda till att företagets uppriktighet och samarbetsvilja kan komma att ifrågasättas, och detta riskerar därmed att inte kunna dra full fördel av meddelandet om samarbete.

Tribunalen anser i synnerhet att om någon medger att han eller hon gjort sig skyldig till en överträdelse och därmed tillstår omständigheter som ligger utanför vad som skulle gå att sluta sig till direkt utifrån de ifrågavarande handlingarna, utvisar detta förhållande, om inte motsatsen framgår av särskilda omständigheter, att denne har beslutat sig för att säga sanningen. Uttalanden som går emot den som avgett dem ska sålunda i princip anses utgöra särskilt trovärdig bevisning.

Ett uttalande från ett företag som anklagas för att ha deltagit i en konkurrensbegränsande samverkan, vars exakthet har bestritts av flera företag som också anklagas för att ha deltagit, kan likväl inte betraktas som ett tillräckligt bevis för att dessa andra företag har gjort sig skyldiga till en överträdelse, om detta inte styrks genom annan bevisning.

För att fastställa vilket bevisvärde som ska tillskrivas de förklaringar som har lämnats av de företag som har ingett en ansökan med stöd av meddelandet om

samarbete, beaktar tribunalen framför allt att det föreligger betydande samstämmiga uppgifter som styrker förklaringarnas riktighet och att det saknas indikationer på att dessa företag skulle tendera att förminska betydelsen av sin egen del i överträdelsen och förstora betydelsen av de andra företagens del. En förklarings trovärdighet kan dessutom, i förekommande fall, påverka hur högt kraven på det erforderliga stödet ska ställas.

Den omständigheten att en förklaring lämnats på ett mycket sent stadium i förfarandet, nämligen som svar på meddelandet om invändningar gör inte i sig att förklaringen ska anses sakna bevisvärde, utan den ska undersökas mot bakgrund av samtliga relevanta omständigheter i målet. En sådan förklaring har dock ett lägre bevisvärde än den skulle ha haft om den hade lämnats spontant, oberoende av en förklaring som avgetts av ett annat företag. När ett företag som lämnar in en ansökan om immunitet har vetskap om de uppgifter som kommissionen har samlat in under sin utredning gäller den inneboende logiken i det förfarande som föreskrivs i meddelandet om samarbete – enligt vilken varje försök att vilseleda kommissionen kan leda till att företagets uppriktighet och samarbetsvilja ifrågasätts – endast i samma utsträckning om det handlar om en spontan förklaring som har lämnats utan kännedom om kommissionens anmärkningar. Det är möjligt att resonemanget att uttalanden som har lämnats med stöd av meddelandet om samarbete går emot den som avgett dem och i princip ska anses utgöra särskilt trovärdig bevisning inte är tillämpligt fullt ut när det gäller ett svar på

meddelandet om invändningar som har lämnats av ett företag som har ingett en ansökan om immunitet.

som gäller företag och som kan leda till ålägganden av böter eller viten.

(se punkterna 57 och 58)

(se punkterna 52–56, 97, 108 och 109)

7. När det gäller frågan om hur långt domstolsprövningen sträcker sig när en talan om ogiltigförklaring av ett beslut som fattats med stöd av artikel 81.1 EG väckts vid tribunalen, ska denna generellt göra en fullständig prövning av huruvida förutsättningarna för tillämpning av artikel 81.1 EG är uppfyllda.

8. Med hänsyn till arten av överträdelserna av konkurrensreglerna samt arten och svårighetsgraden av de därtill knutna sanktionerna, har ansvaret för de överträdelser som begåtts en personlig karaktär.

De avtal och samordnade förfaranden som avses i artikel 81.1 EG är med nödvändighet resultatet av flera företags medverkan, som alla deltar i överträdelserna men på olika sätt, bland annat beroende på den relevanta marknads särdrag och varje enskilt företags ställning på marknaden, de eftersträvade målen eller de valda eller planerade åtgärderna för genomförande.

Den omständigheten att domstolen anser att det föreligger tveksamhet ska dessutom gagna det företag till vilket beslutet om en överträdelse är riktat, i enlighet med principen om presumptionen för den anklagades oskuld. Då det rör sig om en allmän princip i unionsrätten ska den tillämpas bland annat i förfaranden rörande åsidosättanden av konkurrensregler

Att varje företag deltar i överträdelserna på sitt eget sätt är dock i sig inte tillräckligt för att företaget inte ska kunna hållas ansvarigt för hela överträdelserna, inbegripet för beteenden som rent faktiskt genomförs av andra deltagande företag, men som vidtas i samma konkurrensbegränsande syfte eller som har samma konkurrensbegränsande verkan.

Dessutom kan ett åsidosättande av artikel 81.1 EG inte bara följa genom ett enstaka agerande utan även genom en serie ageranden eller genom ett fortlöpande beteende. Denna tolkning kan inte ifrågasättas med motiveringen att ett eller flera led i denna serie ageranden eller i detta fortlöpande beteende även i sig och helt isolerat kan utgöra ett åsidosättande av nämnda bestämmelse. När dessa olika ageranden ingår i en ”samlad plan” på grund av sitt identiska syfte som snedvrider konkurrensen inom den gemensamma marknaden, får kommissionen tillskriva företag ansvar för dessa ageranden utifrån deltagandet i överträdelsen bedömd i dess helhet, även om det är fastställt att det berörda företaget endast har deltagit direkt i ett eller flera av de moment som tillsammans utgör överträdelsen. Endast det faktum att företaget inte var aktivt inom den berörda sektorn innebär inte heller nödvändigtvis att företaget inte kan hållas ansvarigt för hela den sammanhängande överträdelsen.

För att styrka att ett företag har deltagit i ett sådant sammanhängande avtal måste kommissionen visa att företaget hade för avsikt att genom sitt eget beteende bidra till att uppnå de gemensamma syften som alla deltagarna eftersträvade och visa att det hade kännedom om de konkreta beteenden som planerades eller som genomfördes av andra företag i samma syften, eller visa att företaget rimligen

kunde förutse dem och att det var berett att acceptera den risk som detta innebar.

Ett företag kan således hållas ansvarigt för en övergripande samverkan endast om det kände till eller nödvändigtvis borde ha känt till att den samverkan i vilken det deltog, särskilt genom regelbundna möten som anordnades under flera år, ingick i en samlad plan som syftade till att snedvrider den normala konkurrensen, och om denna plan omfattade samtliga led i den konkurrensbegränsande samverkan. Att ett avtal som ett företag är part i har samma syfte som en övergripande samverkan är således inte tillräcklig grund för att företaget ska hållas ansvarigt för den övergripande samverkan. Det är nämligen bara om företaget, då det är part i avtalet, kände till eller borde ha känt till att det därigenom ingick i den övergripande samverkan som dess deltagande i ifrågavarande avtal skulle kunna anses visa att det även var med i den övergripande samverkan.

Bara därför att företaget kände till och eftersträvade konkurrensbegränsande syften avseende en av produkterna inom den berörda sektorn innebär inte det att det går att sluta sig till att bolagen hade samma kännedom vad gäller det gemensamma syftet för den sammanhängande konkurrensbegränsade samverkan inom denna sektor. Det har nämligen slagits fast att begreppet ett och samma syfte inte kan fastställas med en allmän

hänvisning till en snedvridning av konkurrensen inom en viss sektor, eftersom påverkan på konkurrensen, till syfte eller verkan, utgör en beståndsdel som ingår i alla beteenden som omfattas av tillämpningsområdet för artikel 81.1 EG. En sådan definition av begreppet ett enda syfte riskerar att frånta begreppet en sammanhängande, fortgående överträdelse en del av dess betydelse, eftersom det skulle leda till att flera beteenden som berör en ekonomisk sektor och som är förbjudna enligt artikel 81.1 EG systematiskt skulle kvalificeras som ageranden som tillsammans utgör en sammanhängande överträdelse.

(se punkterna 125–128, 143, 144 och 149)

9. Beslutsdelen i en rättsakt kan inte skiljas från motiveringen, och den ska vid behov tolkas med beaktande av de skäl som föranledde att rättsakten antogs.

(se punkt 131)

10. Tribunalen erinrar om att överträdelsens varaktighet är ett rekvisit för begreppet överträdelse enligt artikel 81.1 EG, och bevisbördan för att styrka detta åvilar i första hand kommissionen. När bevisning saknas som gör det möjligt att direkt fastställa överträdelsens varaktighet ska kommissionen åtminstone stödja sig på bevisning som hänför sig

till omständigheter som ligger tillräckligt nära i tiden för att det rimligen ska kunna antas att överträdelsen fortsatt oavbrutet mellan två exakt angivna datum.

Dessutom har det slagits fast att den omständigheten att kartellen som sådan inte avbröts inte innebär att det kan uteslutas att en eller flera kartelldeltagare avbrutit sitt deltagande under en viss period.

Den period som ligger mellan två uttryck för beteenden som utgör överträdelser är visserligen ett relevant kriterium för att fastställa huruvida en överträdelse är fortlöpande. Dock kan frågan huruvida denna period är tillräckligt lång för att utgöra ett avbrott i överträdelsen inte prövas abstrakt. Denna fråga ska tvärtom prövas mot bakgrund av den aktuella kartellens verksamhet, inklusive, i förekommande fall, de särskilda formerna för det berörda företags deltagande.

(se punkterna 155, 156 och 159)

11. När, vid ett åsidosättande av konkurrensreglerna, bötesbeloppet ska fastställas med stöd av riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i

EKSG-fördraget ska en åtskillnad göras mellan bedömningen av överträdelsens allvar, vilken tjänar till att fastställa nivån på böternas utgångsbelopp, och bedömningen avseende graden av allvar som tillmäts varje berört företags deltagande i överträdelsen. Den sistnämnda frågan ska prövas inom ramen för en eventuell bedömning av försvårande eller förmildrande omständigheter.

Däremot är kommissionen inte skyldig att bedöma verkningarna av ett särskilt företags beteende vid fastställandet av utgångsbeloppet för böterna. Det följer nämligen av fast rättspraxis att de verkningar som ska beaktas när den allmänna nivån på bötesbeloppet fastställs inte är de som följer av det faktiska uppträdande som ett företag påstår sig ha valt, utan verkningarna av hela den överträdelse som företaget deltagit i.

I punkterna 2 och 3 i riktlinjerna anges nämligen de förutsättningar som kan medföra att böternas grundbelopp ändras på grundval av vissa förmildrande eller försvårande omständigheter hänförliga till respektive företag. I synnerhet i punkt 3 i riktlinjerna ges under rubriken ”Förmildrande omständigheter” en icke uttömmande förteckning över omständigheter som kan leda till en minskning av böternas grundbelopp. Därvid anges företagets passiva roll, att avtalen eller förfarandena som utgör överträdelser i praktiken inte har tillämpats, att företaget har upphört med överträdelsen vid kommissionens första ingripanden, att det från företagets sida har förekommit rimliga tvivel om att det konkurrensbegränsande förfarandet varit otillåtet, att överträdelsen har begåtts av oaktsamhet och att företaget har samarbetat effektivt i förfarandet utanför tillämpningsområdet för meddelandet om samarbete.

När företaget inte är ansvarigt för hela den konkurrensbegränsande samverkan, utan endast kan lastas för deltagande i en del av denna, ska detta sålunda beaktas i samband med fastställandet av utgångsbeloppet för böterna. I detta fall är åsidosättandet av de konkurrensrättsliga reglerna nämligen med nödvändighet mindre allvarligt än det åsidosättande som de företag som deltagit i samliga delar av överträdelsen har gjort sig skyldiga till. Dessa har nämligen bidragit i större omfattning till kartellens verksamhet och allvar än en kartelldeltagare som enbart deltar i en enda del i denna kartell. Ett företag kan aldrig åläggas böter vilkas storlek beräknas med hänsyn till ett deltagande i en samverkan som det inte hållits ansvarigt för.

(se punkterna 183–185 och 197–200)

12. När en bedömning av hur allvarlig en överträdelse av gemenskapens konkurrensregler är görs i syfte att fastställa utgångsbeloppet för de böter som ett företag ska åläggas, framgår det av riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget, att överenskommelser om horisontell samverkan avseende priser eller uppdelning av marknader kan klassificeras som mycket allvarliga överträdelser på grundval endast av överträdelsernas art, utan att kommissionen är skyldig att visa att överträdelsen haft en konkret påverkan på marknaden. Sådana fall av konkurrensbegränsande samverkan är till sin natur av det slaget att företagen bör åläggas så stränga böter som möjligt. Den konkreta påverkan på marknaden som denna samverkan eventuellt har, exempelvis frågan i vilken mån konkurrensbegränsningen har medfört ett högre marknadspris än det som skulle ha gällt om det inte funnits någon kartell, är inget avgörande kriterium för att fastställa bötesnivån.

(se punkt 189)

13. En passiv roll innebär att det berörda företaget har antagit en "låg profil", vilket betyder att det inte deltar aktivt i utarbetandet av konkurrensbegränsande avtal. Bland de omständigheter som indikerar att ett företag haft en passiv roll i en kartell hör den omständigheten att företaget har deltagit i mötena betydligt mer sporadiskt än de andra ordinarie kartellmedlemmarna liksom att företaget har inträtt

sent på den marknad som är föremål för överträdelsen, oavsett hur länge företaget varit delaktigt i denna, eller vidare att företrädare för andra företag som har deltagit i överträdelsen har gjort uttryckliga uttalanden av detta slag.

(se punkt 224)

14. För att man ska kunna tillämpa den förmildrande omständigheten att bolagen i praktiken inte har tillämpat de aktuella avtalen eller förfarandena (punkt 3 andra strecksatsen i riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget), ska det undersökas om de omständigheter som det berörda företaget har gjort gällande styrker att det, under den tid företaget deltog i de förbjudna avtalen, underlät att tillämpa dem och i stället uppträdde marknadsmässigt eller om sökandena åsidosatt sina skyldigheter enligt det konkurrensbegränsande avtalet på ett så tydligt och omfattande sätt att kartellens funktion rubbats.

(se punkt 231)